

ELEMENTS PER A UN PROJECTE DE CREACIÓ DE

MÒDULS D'APRENENTATGE PRODUCTIU

ALS INSTITUTS DE SECUNDÀRIA DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS

Preàmbul

El problema dels joves que no s'adapten a l'escola ja fa anys que el pateixen molts països de tot el món desenvolupat. Aquí, la inadaptació a l'escola comença a ser una situació preponderant en l'educació secundària. Això genera situacions de fracàs escolar, absentisme, marginació social, violència, etc.

Mirant enrere, qualsevol pot recordar haver trobat en l'adolescència algunes classes avorrides, o mancades de sentit; o fins i tot haver sentit el pes feixuc de l'obligació d'anar a escola. El cert és que avui dia, immersos en una societat que canvia amb enorme rapidesa, molts joves veuen amb incertesa el seu futur i no troben sentit a l'ensenyament. Al contrari: el consideren una obligació a combatre.

D'altra banda, cal reconèixer que aquests joves tenen una part de raó perquè la rapidesa dels canvis socials fa que a vegades l'ensenyament que se'ls ofereix sigui anacrònic, o bé que sigui en bona part inútil per al seu futur professional.

En qualsevol cas, l'escola actual pot ser eficaç per a molts joves, però no pas per a tots. Per tant, sembla evident que si hi ha joves que no s'adapten a l'escola, cal crear escoles que s'adaptin a aquests joves. Més encara, quan aquest joves poden crear greus disfuncions en els centres d'ensenyament i en l'aprenentatge de la resta d'estudiants.

Antecedents

A principis dels anys setanta, als Estats Units, l'absentisme escolar de molts joves ja era un problema greu. Els responsables d'educació es van adonar de la necessitat de trobar alguna alternativa per als joves que no s'adaptaven a l'escola. Així, el 1972, després d'algun intent fallit, es va crear la Ciutat Com a Escola de Nova York, en base a la idea de generar un procés d'aprenentatge a partir de la producció d'algun material. L'èxit d'aquesta experiència va facilitar l'impuls necessari per crear centres similars a Amèrica i Europa.

Ara la Ciutat Com a Escola és un model educatiu que funciona amb èxit i que s'ha estès arreu del món. Però, és clar, una sola alternativa no és suficient per atendre les necessitats de tots els joves. Per tant, s'han buscat altres solucions adaptades a cada tipus de problema, fins arribar als més de 70 programes alternatius que hi ha actualment només a la ciutat de Nova York.

Van haver de passar quinze anys perquè l'alternativa americana passés a Europa, concretament a Berlín, on es va crear la primera Ciutat Com a Escola europea, que avui ja forma part del sistema educatiu reglat. El 1994 es va fundar la Ciutat Com a Escola de Vilafranca, que segueix sent l'única experiència europea d'aquest tipus que hi ha al sud de París.

A fi de compartir experiències i de treballar coordinadament, l'any 1990 es va crear la Xarxa Internacional d'Escoles Productives (INEPS), que agrupa més de cinquanta escoles d'uns divuit països, sobretot d'Europa. INEPS és l'àmbit de treball on s'elaboren i es porten a terme nous projectes formatius per millorar i facilitar l'aprenentatge. També és l'espai on descobrir i compartir les experiències més avançades en matèria d'ensenyament adaptat a les necessitats de cada persona. Sempre en base a l'Aprenentatge Productiu, un mètode que es fonamenta en els programes individuals de formació, el treball pràctic i l'autoaprenentatge.

L'experiència de Vilafranca

Des de l'any 1994, l'Institut d'Aprenentatge Productiu (IDAP), de l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès, divulga, debat i experimenta la metodologia de l'Aprenentatge Productiu. I, a la vegada, l'aplica a la formació de joves en atur, per mitjà de programes com Vilafranca Ciutat Com a Escola i IDAP TV i Multimèdia. Més de dues-centes persones ja s'han format a l'IDAP, en base a plans de formació individuals i a l'obtenció de productes.

En el treball amb joves, la major part dels esforços de l'IDAP han d'anar, més que a la formació ocupacional, al foment de l'autoestima, a la motivació i a demostrar-los que tenen unes habilitats i que tenen un futur. El fet de no saber unes determinades matèries no ha d'impedir de cap manera la seva integració social.

Però la nostra legislació fa que l'IDAP hagi de treballar exclusivament amb majors de setze anys, sense cap possibilitat d'actuar abans. Excepte si els joves vénen d'altres països. L'any passat, per exemple, uns alumnes de la Ciutat Com a Escola de Nova York van poder estudiar el darrer trimestre del curs a l'IDAP, amb el reconeixement de les autoritats d'ensenyament del seu país.

L'IDAP participa periòdicament en congressos i seminaris de formació de formadors i també n'organitza. També ha participat en l'organització d'una vintena d'intercanvis i de congressos de joves de la xarxa INEPS, el primer dels quals va tenir lloc a Vilafranca, l'any 1994. Igualment, ha participat i participa en molts partenariats internacionals, i ha editat diverses publicacions sobre formació alternativa.

Mòduls a Berlín

L'any 1996, l'Institut d'Aprenentatge Productiu a Europa (IPLÉ), va crear uns Mòduls d'Aprenentatge Productiu en dotze escoles de secundària i en tres programes extraescolars de Berlín, amb l'objectiu d'oferir una sortida als problemes de l'aprenentatge escolar.

Cada escola va oferir la possibilitat de participar-hi als seus alumnes amb més risc de fracàs i d'exclusió social. Se'ls va donar l'oportunitat de fer servir la creativitat i les seves múltiples habilitats, triant llocs i situacions d'activitat on poguessin ser actius i productius. Aquests joves, en base a les seves experiències, i amb l'ajut d'educadors (antics professors), desenvolupen currículums individuals i les matèries escolars que necessiten per entendre millor allò que fan i per millorar les seves habilitats de treball.

Els resultats són molt bons: molts dels joves amb absentisme o rebuig escolar tenen èxit amb l'Aprenentatge Productiu. Desenvolupen una nova autoestima, autoconsciència i habilitats en les feines triades i en diversos àmbits teòrics relacionats amb el seu treball.

El curs que ve, amb l'ajut de les autoritats educatives, IPLE podrà transformar aquests programes experimentals en escoles regulars, basades en l'Aprenentatge Productiu.

Mòduls als IES de Vilafranca

L'Ajuntament de Vilafranca, després de més de deu anys d'experiència pràctica i de bons resultats en la formació d'alumnes majors de setze anys, amb la voluntat de seguir sent capdavanters en matèria de formació i coneixent de prop les experiències portades a terme a Berlín i en altres indrets, proposa la creació de Mòduls d'Aprenentatge Productiu als centres de secundària que ho desitgin.

Així doncs, l'Ajuntament de Vilafranca, a través de IDAP i amb el suport del Servei d'Educació, vol ajudar a donar resposta als problemes que plantegen als centres de secundària els joves que no s'adapten a l'actual sistema educatiu. I, a la vegada, oferir una proposta metodològica per resoldre els problemes amb els alumnes en risc d'exclusió. No cal fer altra cosa que adaptar a la nostra situació algunes solucions que funcionen amb provada eficàcia en altres ciutats. Per tant, l'Ajuntament es proposa inicialment ajudar a la creació d'un Mòdul d'Aprenentatge Productiu a cada IES, a començar el més aviat possible.

Un Mòdul consisteix, essencialment, en una aula equipada amb una taula gran, ordinadors, i el material didàctic necessari, sobretot multimèdia (CD, CD-ROM, Internet...). Cal tenir present que per als alumnes que rebutgen l'escola, l'espai d'aprenentatge ideal no es troba dins de l'escola. Però, obviant aquesta dificultat inicial, caldrà crear un espai que recordi el menys possible l'ambient escolar, i que estigui prou ben equipat com per resultar atractiu.

El grup d'alumnes pot ser d'edats i nivells heterogenis (és bo que ho sigui), amb la característica comú de la inadaptació a l'escola, l'absentisme, i l'estar en risc greu de fracàs escolar. Hauran d'entendre que els mòduls són una alternativa voluntària, una nova oportunitat que se'ls ofereix. Es tracta que ho vegin com una cosa atractiva, engrescadora. Cal tenir en compte que, més que una alternativa a l'escola, els mòduls són una alternativa al carrer.

Aquest grup hauria de comptar amb el suport d'un professor amb empena i ganes d'experimentar una nova manera de fer, i amb una certa habilitat en saber relacionar-se amb els alumnes. Haurà de prescindir de l'amenaça de l'expulsió o del suspens, perquè els alumnes que li vindran probablement ja estaran suspesos o expulsats. És a dir, un "bon" professor per als "mals" alumnes. Tal com convé.

L'Aprenentatge Productiu, a diferència de les acadèmies professionals, no només s'interessa per la formació pràctica, sinó també per la globalitat de l'individu. Per això serà molt necessari poder comptar amb el suport de personal especialitzat de l'Ajuntament, o dels propis IES: pedagogs, psicòlegs, educadors socials...

L'IDAP intentarà oferir tot el suport metodològic que calgui: des de la distribució de materials escrits, fins a reunions d'assessorament o informació puntual sobre seminaris de formació de formadors, conferències i congressos d'ensenyament alternatiu, contactes i visites a d'altres experiències, recerca de subvencions, creació de partenariats, participació en intercanvis de joves i formadors, elaboració de materials propis, suport web a través del Portal Educatiu de Vilafranca, etc. A més, també es podria plantejar la possibilitat d'oferir alguna persona de suport a l'aula.

Naturalment, cada IES podria començar un Mòdul d'Aprenentatge Productiu en el moment que ho conside-

rés més convenient, en funció de les seves necessitats i de la disponibilitat d'espais, i amb independència dels altres. Amb el benentès que del ventall de possibilitats que pot oferir l'IDAP, cada centre en podrà escollir les que consideri més adients. No hi ha una manera cent per cent pura d'aplicar l'Aprenentatge Productiu, sinó un fons comú que no és gaire més que el "sentit comú".

Quins seran els beneficis?

Els mòduls, en primer lloc, ajudaran a reduir l'absentisme escolar. D'altra banda, facilitaran el bon desenvolupament de les altres classes. Aquests dos objectius, per sí sols, ja serien un gran èxit; però, vistos els resultats a d'altres bandes, segur que també s'aconseguirà elevar el nivell de coneixements dels alumnes amb més dificultats per seguir l'escolarització habitual.

Hi ha persones, potser desconexades del que passa a d'altres països, que qualifiquen de "segregacionistes" i de "marginalitzadors" els intents de donar solucions pràctiques als problemes reals d'alguns joves. Aferrats a l'absurda idea de l'"atenció a la diversitat", s'obstinen a no entendre que hi ha joves que necessiten un enfocament més pràctic de la seva formació, sense que això hagi de suposar menystenir-los. Tornant al cas de Nova York, amb més d'un milió d'alumnes, més de la meitat dels estudiants de la Ciutat Com a Escola vénen del fracàs escolar. Però gairebé tots es graduen. I quasi el noranta per cent dels que ho fan, van a la universitat. No sembla, doncs, que es pugui parlar de marginació.

Hi ha nois i noies que únicament es formaran a partir dels seus interessos. Cal agrupar aquest conjunt d'alumnes en un espai formatiu dissenyat per donar respostes alternatives i múltiples. Les noves tecnologies de la informació i la comunicació són sens dubte eines molt adients per a aquesta finalitat, i els centres d'ensenyament en disposen cada dia més. I segur que també hi ha professors especialment dotats i sensibilitzats per assumir aquesta tasca. Tenim tots els elements. Només cal decidir quan volem començar.

Josep Alsina i Rosell
Tècnic de Foment de les Noves Tecnologies i director de l'IDAP,
Ajuntament de Vilafranca del Penedès

Vilafranca del Penedès, març de 2001